



foto: Elizabeth den Hartog

# De dzong van Shigatse

( Een Tibetaans kasteel terug van weggeweest )

Hoog boven Shigatse torent de dzong uit. Dit paleis, dat tijdens de Culturele Revolutie werd verwoest, is 'uit de as herrezen' en vormt een toeristische trekpleister. Elizabeth den Hartog aanschouwde de blikvanger tijdens haar kastelentocht in Tibet en verdiepte zich in de oorsprong van het gebouw.

tekst Elizabeth den Hartog

In 1966, tijdens de Culturele Revolutie, werd de *dzong* van Shigatse verwoest; er zou niets meer van over zijn. Ik was dan ook best verbaasd toen ik de *dzong* deze zomer, op kastelentocht door Tibet, boven de stad zag oprijzen. De heropbouw door de Tongji Universiteit van Shanghai had vier jaar geduurd en was in juli vrijwel voltooid. Met deze heropbouw zijn uiteraard economische belangen gemoeid. Door de komst van de spoorlijn Beijing-Lhasa verdringen hordes Chinese toeristen zich om het 'mystery land' met eigen ogen te aanschouwen; ook Shigatse wil daar een graantje van meepikken. Door het 'kleine Potala Paleis' te doen herleven heeft Shigatse er een toeristische attractie van formaat bij. Verder spelen politieke drijfveren een rol, zo blijkt uit een bericht in de *Shanghai Daily* van 18 februari 2005, waarin de *dzong* wordt opgevoerd als een van Tibets heiligste plaatsen. Het gebouw zou in 1363 zijn opgetrokken als een residentie van alle Panchen Lama's tot aan de huidige. Een opmerkelijk staaltje geschiedvervalsing, want de *dzong* had niets van doen met de Panchen Lama, en heilig was het gebouw evenmin. De *dzong* werd immers in de veertiende eeuw gebouwd door koning Changchub Gyaltzen (1302-1364) als administratieve zetel voor de Tsangpa Desi, de prefect van het district Tsang.

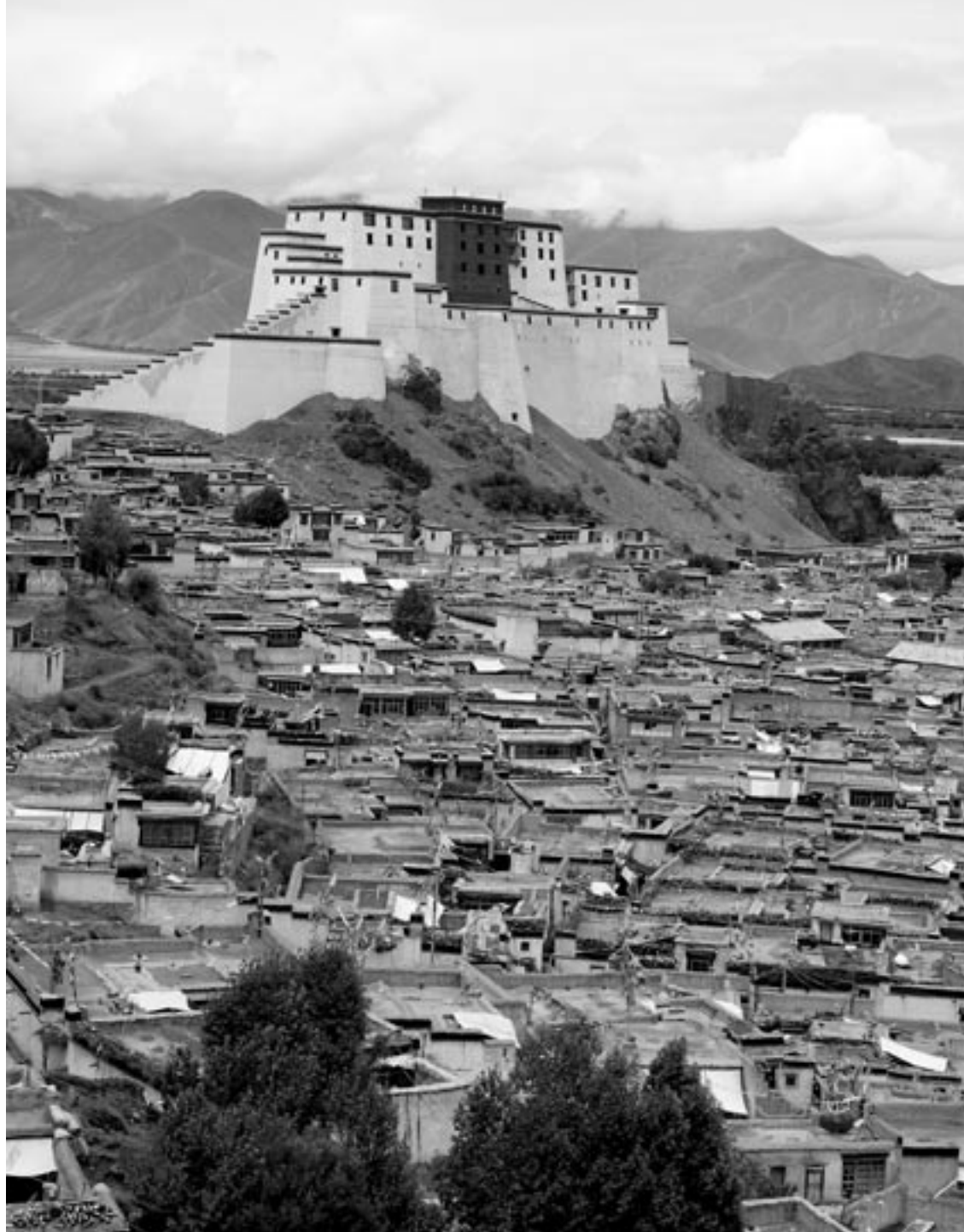


foto: Elizabeth den Hartog

**Door het 'kleine Potala Paleis' te doen herleven heeft Shigatse er een toeristische attractie van formaat bij**



den de Tsangpa Desi uit Centraal Tibet, terug naar Shigatse, waar hij vandaan kwam. In 1635 laaide de strijd weer op. Ditmaal riep de Dalai Lama de hulp in van Ghusri Khan, de Mongoolse heerser van China. Deze veroverde in 1641 de *dzong* van Shigatse, waar hij de Tsangpa Desi liet executeren. De nieuwe heerser over Tibet werd de Dalai Lama, die in 1642 in de *dzong* van Shigatse met de religieuze en seculiere soevereiniteit over Tibet werd bekleed. Het is dan ook begrijpelijk dat het Potala Paleis – zijn residentie in de nieuwe hoofdstad Lhasa – naar de *dzong* van Shigatse werd gemodelleerd.

Om de geelhoeden in Shigatse meer aanzien te geven en om zijn leraar Chöki Gyeltshen (1570-1662) te eren, benoemde de vijfde Dalai Lama deze persoon tot Panchen Lama. Hij zou de vierde reïncarnatie van de Boeddha Amitabha zijn: de drie voorgaande reïncarnaties werden postuum herkend. Samen met de Dalai Lama en de abt van het Gandenklooster was de Panchen Lama een van de drie belangrijkste religieuze leiders van Tibet. Later kwam het echter tot verschillen van inzicht tussen de Panchen en de Dalai Lama. De Panchen Lama zag zijn positie als autonoom van Lhasa; hij was de onafhankelijke heerser van de Tsang-regio.

#### **Roodmutsen en geelhoeden**

Vanaf 1565 wist de Tsangpa Desi zijn macht geleidelijk aan over geheel Tibet uit te breiden. Zijn heerschappij bleef redelijk onaangetast totdat hij in conflict raakte met de vijfde Dalai Lama (1617-1681), de leider van de geelhoedensekte. In die tijd bestreden de verschillende religieuze sektes in Tibet elkaar, daarbij gesteund door de verschillende adellijke facties. De Tsangpa Desi steunde de roodmutsen, de grootste vijand van de geelhoeden. Over en weer werd er naar de wapens gegrepen en de ene vergelding volgde op de andere. In 1618 verdreven de geelhoe-

#### **Paleis voor Panchen Lama**

Shigatse ligt aan de voet van een heuvelrug met aan één kant het gefortificeerde klooster van Tashilhunpo, de residentie van de Panchen Lama, en aan de andere kant de hooggelegen *dzong*, de administratieve zetel van de vanuit Lhasa aangestelde gouverneur van de Tsang-provincie. Vanuit het fort is Tashilhunpo niet te zien; vanuit Tashilhunpo is geen zicht op de stad, laat staan op het fort. De gescheiden status van fort en klooster is dus evident. Het fort was er duidelijk niet om het klooster te beschermen; >



foto: Kim Trouwborst

het 'kleine Potala' was de verlengde arm van de macht van Lhasa. De *dzong* van Shigatse was dus geen belangrijke residentie van de Panchen Lama en geen tegenhanger van de residentie van de Dalai Lama, zoals men nu lijkt te willen suggereren.

Op de heuvel in Shigatse staat al met al een nieuw gebouw, met een nieuwe 'historische' inhoud. Is het toevallig dat dit alles samen valt met nieuwe Chinese regelgeving aangaande het aanwijzen van de reïncarnaties van belangrijke Lama's? Het begon allemaal met de dood van de tiende Panchen Lama, op 28 januari 1989. Conform de Tibetaanse traditie werd een zoektocht geïnitieerd naar zijn reïncarnatie, die in mei 1995 werd gevonden en erkend werd door de in ballingschap levende veertiende Dalai Lama. Tijdens de ceremonie van de troonsbestijging werd het kind gekidnapt en tot op de dag van vandaag is onbekend wat er van hem geworden is. In december wees de Communistische Partij van China, tegen alle tradities in, een eigen reïncarnatie van de Panchen Lama aan, door

het trekken van lootjes uit een gouden urn. Uiteraard deed de Chinese regering dat niet zomaar. Wanneer de Dalai Lama overlijdt, neemt de Panchen Lama de macht over, totdat de reïncarnatie van de overleden Dalai Lama is herkend en door de Panchen Lama erkend. De huidige 72-jarige Dalai Lama gaf in 1999 al aan dat hij niet op Tibetaans grondgebied zal reïncarneren. Daarom kwamen de Chinezen recent met een maatregel die alle reïncarnaties van Lama's buiten Chinees grondgebied als ongeldig beschouwt. Hiermee wordt de macht van de door de Chinezen geïnstalleerde Panchen Lama vergroot. Een passend paleis voor de Panchen Lama kan in deze context geen kwaad. Door aan dit paleis een religieuze betekenis toe te kennen, wordt in feite benadrukt dat de Panchen Lama gelijkwaardig zou zijn aan de Dalai Lama. 友

*Dr. Elizabeth den Hartog doceert kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Leiden en is tevens directeur van de Kastelenstichting Holland en Zeeland.*



foto: Elizabeth den Hartog

**De Communistische Partij wees een eigen reïncarnatie van de Panchen Lama aan door het trekken van lootjes uit een gouden urn**